

درس یک

تاریخ: مجموعه حوادث - علم یا روش علمی و تحلیل گذشته بر اساس شواهد و مدارک - روز و ماه و سال

ویژگی رویدادهای تاریخی: دور از دسترس - مجزا و مستقل نیست و رابطه علت و معلول - تکرار ناپذیر

علم تاریخ: علمی که به مطالعه جنبه های مختلف زندگی انسان می پردازد

هدف علم تاریخ: آگاهی از زندگی اجتماعی در گذشته

سنگ پالمرو: قدیمی ترین متن تاریخی - خط کهن مصری - بیش از ۴ هزار سال قدمت - ذکر برخی حوادث و نام فراغه آن دوران

خدای نامه ها: خدای نامک - در زمان ساسانیان - نشانه علاقه ایرانیان به نگارش اخبار و رویداد ها

هرودت: پدر تاریخ - تاریخ نگاری از قرن ۵ پیش از میلاد آغاز با ایشون

کتاب هرودت: کهن ترین و کامل ترین کتاب تاریخی از عصر باستان - بیشتر مطالب آن جنگ های ایران و یونان

تاریخ نگاری قدیم: وقایع نویسان - عدم توجه به علل و نتایج - بیان حوادث سیاسی و حال فرمانروا - عدم توجه به مسائل اقتصاد و فرهنگ و... - برخی وقایع نویسان بعنوان منشی در خدمت شاه - دسترسی به اسناد

تاریخ نگاری نوین: قرن ۱۳ تا ۱۷ دوره رنسانس - سنجش دقیق منابع و استناد به مدارک و دوری از داستان پردازی - بررسی تمام جوانب - بررسی علل و نتایج - استفاده از یافته های علوم و فنون مختلف

انتخاب موضوع: تازه و غیر تکراری - دارای اثر و فایده - موجود بودن منابع کافی درباره آن

تدوین پرسش های تحقیق: مشخص کردن هدف - مانع بیراهه رفتن - پرسش درباره زمینه ها و علت ها و....

شناسایی منابع: شناسایی میزان اعتبار، دقت و صحت

گردآوری و تنظیم اطلاعات: اطلاعات مربوط به موضوع تحقیق ، استخراج و تنظیم

تحلیل و تفسیر اطلاعات: نیازمند مهارت خاص - مانند کارگاهان پلیس

گزارش یافته های پژوهش: ارائه نتایج در قالب گزارش علمی

منابع دست اول (اصلی): زمان وقوع حادثه یا نزدیک ترین زمان به وقوع آن نوشته - نویسنده خود ناظر رویداد یا از **شاهدان** شنیده - تمام آثار باستانی

منابع دست دوم (فرعی): تحقیقات و اثری که مدت ها پس از وقوع رویداد و بر پایه منابع دست اول پدید آمده

درس دو

دو رکن مهم تاریخ و نخستین پرسش های اساسی تاریخ نگاران: زمان و مکان

زمان: عدم معنای دانش تاریخ بدون زمان-رخ دادن رویدادها در زمان خاص و بدون آگاهی از زمان عدم درک منطقی
گاه شماری: از دستاوردهای مهم بشر-نظامی برای اندازه گیری زمان-ابداع تقویم نتیجه تلاش مشترک دانشمندان

بین النهرین (بابلی ها): ۱۲ ماه ۳۰ یا ۲۹ روزه - سال خورشیدی ۳۶۵ روز و سال قمری ۳۵۴ روز برای رفع این اختلاف هر سه سال یک ماه اضافه بر ماه (هر ۳ سال ۱۳ ماه) - خورشیدی قمری

مصریان: ۱۲ ماه ۳۰ روزه - ۵ روز اضافی به آخر ماه دوازدهم افزوده میشد - برای ۴/۱ روز هر چهار سال یک روز اضافه که کبیسه میگفتند - خورشیدی

رومیان: عدم گاه شماری دقیق در آغاز ۲ قرن بعد رسمی شدن مسیحیت و ۵۲۵ م تولد حضرت مسیح، مبدأ گاه شماری
ژولیوس سزار: امپراتور روم - دستور بر اصلاح گاه شماری روم بر اساس مصر ۴۶ ق. م

پاپ گرگوار سیزدهم: هزار سال بعد از تولد حضرت مسیح ایشان به کمک منجمان باریگر اصلاح گاه شماری (میلادی)
هجری قمری: رایج در کشورهای اسلامی-بر پایه گردش ماه به زمین-مبدأ آن اول محرم هجرت پیامبر از مکه به مدینه

هخامنشیان: محتوای نوشته بیستون و تخت جمشید نشان دهنده رواج گاه شماری خورشیدی-قمری بابلی در قلمرو هخامنشیان-نام گذاری ماه ها بر اساس آیین ایرانی و **اشکانیان:** گاه شماری های بابلی، سلوکی، اوستایی

ساسانیان: مبدأ جلوس پادشاهان- ۱۲ ماه ۳۰ روزه- ۵ روز اضافی اندر گاه به آخر ماه ۱۲ اضافه - هر ۱۲۰ سال ۱۳ ماه - نام گذاری با اسامی فرشتگان و ایزدان - اوستایی

ایران دوران اسلامی: هجری قمری اما در کنار آن رواج گاه شماری های دیگر نیز- گاه شماری جلالی از دقیق ترین ها- گاه شماری هجری خورشیدی که از سال ۱۳۰۴ در ایران رسمیت یافت بر اساس آن تنظیم شده بود.

خط زمان: ابزار مناسب برای نشان دادن ترتیب زمان وقوع اتفاق ها بر روی نمودار-کرنولوژی

مکان: همه وقایع در بستر مکان رخ میدهند- نقش زیاد عوامل طبیعی به شکل گیری رویداد تاریخی

هردوت: برای نگارش کتاب خود به مصر، فینیقیه و جاهای دیگر سفر و بررسی شرایط اقلیمی

ابن خلدون: قرن ۸ ق اندیشمند مسلمان تونسلی بخشی از مقدمه کتاب العبر خود، تاثیر جغرافیا بر تاریخ و اخلاق انسان
نقشه های تاریخی: از پیامدهای ارتباط جغرافیا و تاریخ، اهمیت یافتن نقشه-ارائه انواع اطلاعات درباره مرزها و..

درس سه

باستان شناسی: بررسی آثار باستانی و تاریخی را به منظور شناخت فرهنگ و شیوه زندگی انسان ها و جوامع گذشته

هدف باستان شناسی: شناخت انسان و پژوهش در فرهنگ او

آثار باستانی و تاریخی: اشیا، ابزار، بناها و مکان هایی که ساخته دست بشر و محصول **اندیشه** او میباشند.

باستان شناس: کسی که بر اساس آثار باقی مانده از بشر گذشته انسان ها و جوامع انسانی و به ویژه تغییرات فرهنگی آن ها را در طول زمان تحلیل میکند.

مکان یا محوطه باستانی: مکان هایی که باستان شناسان آثار باستانی را مطالعه و در مواردی کشف - برخی سکونتگاه شهری و روستایی - از نظر وسعت و شکل متفاوت **مثال: شهر سوخته ایران و پُمپئی ایتالیا**

گورهای باستانی: اشیای داخل آن جذاب ترین و پربیننده ترین - منبع ارزشمند برای مطالعه

تپه باستانی: در دوره های زمانی مختلف به تناوب مردمانی در یک مکان سکونت نمایند به تدریج **چند لایه** باستانی روی هم قرار میگیرند.

شناسایی و کشف: نخستین گام باستان شناس - به دو روش یا آثار روی زمین هستند یا زیر خاک، دریا و..

روش های کشف: ۱- رجوع به کتابها ۲- استفاده از ابزار پیشرفته ۳- کشف اتفاقی: فعالیت های کشاورزی یا قاچاق

آرامگاه شی هوانگ تی: روش کشف اتفاقی - توسط تعدادی کشاورز چینی (۱۹۷۴م) - وجود مجسمه ۸۰۰۰ سرباز

سنگ نوشته روزتا: روش کشف اتفاقی - زمان ناپلئون در **مصر** توسط سربازان **فرانسوی** که مصر را اشغال کرده بودند

حفاری: گام دوم و مرحله حساس باستان شناسی - نیازمند دانش و تجربه و دقت فراوان

استخراج و تنظیم اطلاعات: بررسی قدمت مواد و مصالح به کار رفته

تعیین سن آثار باستانی: روش های علمی پیش رفته مانند **رادیو کربن** و شیوه پیش رفته تری (پتاسیم - آرگون)

موزه ها: موزه ها **مهم ترین مکان** برای گرد آوری و نگه داری و مرمت و مطالعه و نمایش آثار باستانی

لوور در پاریس - بریتانیا در لندن - آرمیتاژ در سن پترزبورگ روسیه - متروپولیتن در نیویورک

درس چهار

دوره پیش از تاریخ: دوران طولانی از زندگی تا اختراع خط-آگاهی ما از این دوره متکی بر کاوش های باستان شناسی

دوره تاریخی: از اختراع خط حدود ۵۰۰۰ سال پیش-نخستین انسان واره ها ۴ میلیون سال پیش در علفزار های آفریقا

دوره گردآوری خوراک: این سبک تا چندین میلیون سال دوام و تغیر، بسیار کند-مردان در شکار و زنان جمع آوری بقایا-از اتفاقات مهم، استفاده از آتش و تاثیر بر انسان در ارتباط با محیط-سنگ اصلی ترین ماده برای ساختن ابزار-در آغاز ابزار ساده-اواخر دوره گردآوری خوراک تکامل در سخن گفتن-هنر نقاشی برای نشان دادن اندیشه-وضعیت دینی به دلیل نبود مدارک دشوار-اعتقادات آنان رابطه مستقیم با مشکلات زندگی

دوره تولید خوراک: از ۱۲ هزار سال پیش شروع کشت و اهلی کردن حیوانات-عدم اتفاق نظر در تقدم کشاورزی بر اهلی کردن حیوانات و برعکس-مناطق کوهپایه ای زاگرس در غرب خاستگاه کشاورزی-ساکنان تپه چغاگلان مهران نخستین گردآورندگان خوراک که گندم و جو کشت کردند.

در فاصله ۶۵۰۰ تا ۱۲۰۰۰ سال پیش عصر نوسنگی: رواج کشت غلات و رام کردن جانوران-بخاطر مسئولیت گردآوری دانه گیاهان زنان شاید شروع کشت دانه توسط زنان-ترقی ساخت ابزار-ابداع چرخ سفال-تولید پارچه باپشم حیوان

ابداع کشاورزی: رویداد مهم و سرنوشت ساز-انقلاب کشاورزی و هم تاثیر با انقلاب صنعتی-۱-کشاورزی و دامداری ۲-یکجا نشینی و تشکیل روستاها ۳-تولید مازاد بر نیاز ۴-تخصصی شدن کار ۵-شکل گیری تجارت و زمینه آشنایی مردم با آداب و رسوم و اندیشه ها ۶-شکل گیری شهرها و تاسیس تمدن

تمدن بین النهرین: سرزمین های میان دو رود دجله و فرات و سرزمین های پست غرب فلات ایران (۳۵۰۰ ق.م)

دجله و فرات و اروندرود: سرچشمه از کوهستان های ترکیه و ارمنستان-پیوستن بهم در عراق-پیوستن به کارون در بندر خرمشهر

سومر: اولین شهرها در جنوب بین النهرین-نام یکی از اقوام کهن ساکن اینجا

اور، اوروک، لاگاش و کیش: مهم ترین شهرهای سومر-همراه روستاهای پیرامون خود، حکومت مستقل

دولت شهر: حکومت مستقل هر شهر بدون وابستگی-اغلب در حال رقابت و جنگ

دین بین النهرین: خدایان متعدد-هرشهر خدای مخصوص-انسان برای خدمت به خدا و عذاب در صورت کوتاهی

کاهن اعظم: مطلع از دانش عصر خویش-واسطه مردم و خدا-ثروت فراوان-پیشوای دینی و فرمانروایی

سیاسی-اما سرانجام فرماندهان نظامی قدرت را به دست گرفتند و موروثی شد

صنعت بین النهرین: مهارت در سفالگری و جنگ افزارهای مفرغی

اشیای مفرغین: مردم جنوب غربی آسیا کاربرد مس و قلع را آموخته و ترکیب این دو، ساختن اشیای مقاوم مفرغی

لوح های گلی: آثار ادبی بلند مانند افسانه گیلگمش- به خط میخی و زبان سومری در بقایای شهرهای سومری- به گمان سومری ها مخترع خط

اگدیان: ۲۴۰۰ ق.م در مرکز بین النهرین- فرماندهی سارگن- تسلط بر سومر و از شرق دریای مدیترانه تا زاگرس
امپراتوری بزرگ- امپراتوری با اقوام دارای اندیشه های متفاوت و موجب تبادل بیشتر فرهنگ - دوام فقط دو قرن

اموری ها: ۱۹۰۰ ق.م- گسترش قدرت در مرکز بین النهرین- معروف به بابل قدیم

حمورابی: فرمانروای اموری ها- فتح مناطق وسیع- اقدامات مهم در کشاورزی و قانون گذاری- شیوه حکومت مبتنی بر قدرت و اختیارات فراوان پادشاه- مهم ترین دلیل شهرت ، نخستین سند قانون گذاری جهان

قانون نامه حمورابی: مجموعه ای از قوانین مربوط به زراعت، آبیاری، کشتیرانی و...

بابل: پایتخت اموری ها- موقعیت مناسب- از مراکز بزرگ تجارت بین المللی در جهان باستان- در دوره بعد دهم پراوازه

آشوریان: قومی جنگجو در شمال بین النهرین- لشکرکشی و غارت

مصر: پس از تشکیل تمدن سومر، تشکیل تمدن مصر- سه دوره امپراطوری قدیم، میانه و جدید

رود نیل: از دریاچه آفریقای مرکزی به سمت شمال جاری و به دریای مدیترانه میریزد.

شبه جزیره سینا: از این طریق در شمال شرق این کشور در معرض هجوم بیرونی و حتی مسیر فاتحان

فرعون ها: در امپراطوری قدیم در اوج قدرت- ساختن اهرام سه گانه به دستور آنان- قدرت زیاد- اراده آنان ، اراده خدا- جانشین آن پسر حتی همسر

کارگزار کل کشور: برای اداره امور اداری، مالی و قضایی استفاده از وزیر یا شخصی با عنوان (کارگزار کل کشور)

دین مصریان: خدایان متعدد- خدایانشان مهربان تر از خدای سومریان بخاطر رود نیل- مومیایی کردن بخاطر برگشتن روح به جسم

آمن هوتپ چهارم: تلاش برای رواج یگانه پرستی را در شکل پرستش خدای خورشید اما پس از مرگ او کاهنان دوباره پرستش چند خدایی را رایج کردند.

جامعه و اقتصاد مصر: استوار بر کشاورزی- کشتزارها در اطراف نیل- کشت گندم، جو، خرما- مردمی صبور و پرتلاش

ادبیات و هنر مصر: ابداع خط های مختلف هیروگلیف و دموتیک و ابداع کاغذ پاپیروس با نی- برای ساختن هرم ها، استفاده از سنگ آهک و سنگ خارا

درس پنچ

تمدن دره سند: کاوش های اوایل قرن ۲۰ نشان دهنده وجود تمدن در ۵ هزار سال پیش در کنار رود سند- نقشه دقیق معماری-پهنای معین خیابان- متکی به کشاورزی-رواج صنعت-شکوفایی هنر و صنعت-رمزگشایی نشندن بعضی لوح ها - عدم اطلاعات درباره اوضاع سیاسی و اجتماعی و فرهنگی

موهنجودارو و هاراپا: شهرهای تمدن دره سند- واقع در پاکستان - در فاصله این دو شهر وجود شهرهای دیگه

مهاجرت آریایی ها به هند: (۱۵۰۰ ق.م همزمان با نخستین شهرها در چین و بعد تمدن ایلام و میسن) زمان انحطاط سند- ورود از شمال غرب- نفوذ تا شمال هند

دراویدی ها: نواحی استوایی و مرطوب جنوب هند زیر نظر دراویدی ها و قرن ها زندگی در آنجا- قوم تیره پوست

وداها: مهم ترین اثر برجای مانده درباره عقاید آریاییان هند- سروده هایی در ستایش خدایان

ریگ ودا: کهن ترین بخش وداها - به زبان **سانسکریت** - زبان مهاجران آریایی هند)

آیین برهمنی: آیین و آداب پیچیده- باور به خدایان در وداها - قربانی کردن از رسوم سخت آن- رویگردانی پیروان

برهمن: حفظ سرودهای وداها- تعلیم و اجرای آداب مذهبی- ثروت بخاطر موقعیت- تشکیل طبقه ممتاز یا **کاست**

آیین بودایی: ظهور در برابر باورهای آمیخته با خرافات و برهمنی- چهار حقیقت عالی - راه یافتن به تبت و چین

۱- تسخیر شمال غرب هند توسط داریوش ۲- تسخیر توسط اسکندر ۳- سلسله موری ۴- سلسله

گوپتا

چندرا گوپتا: شورش ضد **یونانیان** - متحد کردن حاکمان محلی- تاسیس سلسله موری- ضعف موری پس از **آشوکا**

آشوکا: از پادشاهان سلسله موری در هند- اوج قدرت موری در زمان وی- گسترش قلمرو به سرتاسر هند جز جنوب

سلسله گوپتا: (با چندرا گوپتا اشتباه نگیریا III) - این سلسله بعد سلسله موری تاسیس شد- چند قرن در هند

چین: موانع طبیعی چین را از تایلند و برمه جدا کرده- نخستین شهرها در (۱۵۰۰ ق.م بعد تمدن میسن و تمدن

ایلام) - بخاطر موقعیت، نفوذ کمتر

رود هوانگ هو: در شمال چین- یورش بیابان گردان از این طریق- ۸ هزار سال پیش وجود تمدن چین در کنار آن

شی هوانگ تی (ژنگ): معنای اسم: امپراتور اول واسم خدایان و قهرمانان- فرمانروای سلسله چه این- نوسازی

اداری برای تسلط بر حکومت مرکزی- ساخت جاده ها - برای رونق تجارت، یکسان کردن مقیاس - تکمیل **دیوار چین**

دیوار چین: تکمیل توسط شی هوانگ تی - برای جلوگیری از هجوم اقوام صحراگرد - دژی به طول ۲۴۰۰ کیلومتر با ۲۵۰۰۰ برج نگهبانی در مرز شمالی چین - برای ساخت این دیوار بیگاری گرفتن از افراد زیاد

سلسله هان: پیشرفت کشاورزی و علم و... - گسترش قلمرو و ارتباط با ایران - گشایش جاده ابریشم - گسترش بودا

آیین کنفوسیوس: اصول و آیینی برای اداره جامعه - پس از مرگ شی هوانگ در زمان هان رواج این آیین - استخدام مامورین بر اساس توانایی و شرکت در آزمون

کنفوسیوس: چند قرن پیش از شی هوانگ تی میزیست - توجه به اخلاق - سخن کم درباره خدایان - اساس تعالیم رفتار مردم و حاکمان - مخالفت شی هوانگ تی با کنفوسیوس و دستور بر نابودی وی

درس شش

یونان: سرزمین های جنوب شبه جزیره بالکان و جزیره های مجاور آن در دریاهای مدیترانه و اژه - بخش وسیعی از یونان کوه های صخره ای و در میان آنها فقط دشت های کوچک - سواحل طولانی برای لنگرگاه و کشتیرانی

تمدن مینوسی: کشف در اوایل قرن ۲۰ در جنوب یونان در جزیره کرت - نامیدن مینوس به دلیل شاه افسانه ای مینوس - پایه گذاری تمدن قبل مهاجرت آریایی ها - دریانورد - قدرت و رفاه - نابودی در اثر کشمکش با مهاجران

تمدن میسنی: (۲۰۰۰ ق.م بعد تاسیس تمدن ایلام) توسط طایفه های بیابان گرد از دشت های اروپای شرقی - تحت تاثیر تمدن مینوسی برپایی شهر که مهم ترین آن میسن - اولین دوره تمدن یونان عصر میسنی

عصر تاریکی: تمدن میسن به دلیل رقابت شهرها ضعیف و انحطاط از ۱۱۰۰ تا ۸۰۰ ق.م قبل بازی های المپیک

آتن: مرکز فعالیت های فلسفی، علمی و هنری - زادگاه مردم سالاری (دموکراسی) - نفوذ و قدرت فراوان - به رهبری پریکلس (سیاستمدار آزادی خواه) قدم گذاشتن در مسیر پیشرفت - زادگاه و پیشگام فلسفه

اسپارت: جامعه نظامی و جنگاور - عدم علاقه به امور فرهنگی - نفوذ و قدرت فراوان - حمله به مناطق ترکیه امروزی

جنگ های پلوپونزی: در فاصله (۴۳۱ تا ۴۰۴ ق.م بعد اولین بازی المپیک) جنگ های میان آتن و اسپارت - کمک پنهانی هخامنشی به اسپارت - پیروزی اسپارت

مقدونیه: زمانی که دولت شهرهای یونانی سرگرم جنگ بودند، در مرزهای شمالی یونان ظهور مقدونیه - صحبت به زبان یونانی - عدم زندگی شهری

فیلیپ دوم: مطیع کردن دولت شهرهای خسته یونان و تاسیس سلسله مقدونیه - قصد حمله به ایران ولی ناکام

اسکندر مقدونی: پسر و جانشین فیلیپ و پرورش در محیط نظامی-شیفته جنگ و فتح-سرکوب شورش ها- هجوم به هخامنشیان و پیروزی- لشکرکشی به هند و پیشروی تا رود سند- پس از مرگ او قدرت در دست سرداران

عصر شکوفایی مردم سالاری یونان: در آتن ۵۰۰ تا ۳۳۸ ق.م- دوران رشد- استفاه از دستاورد ایران و بین النهرین

دین یونان: خدایان متعدد- ۱۲ خدای کوه المپ- راس آنان زئوس خدای آسمان و آذرخش- هرشهرخدای متفاوت - آتنا خدایانوی خرد محافظ آتن- نفوذ کاهنان کمتر از مصر

بازی های المپیک: برای احترام به خدایان و بزرگداشت قهرمانان- هر ۴ سال یکبار در شهر المپیا- اولین بازی ۷۷۶ ق.م

مردم سالاری آتن: در قرن ۵ و ۶ ق.م شکل گیری- فقط مردان بالغ آتنی که پدر مادر آتنی داشتند حق رای داشته و مشارکت در امور- زنان و بردگان و بیگانگان مقیم آتن که بیشتر جمعیت بودند، حق رای و شرکت در امور نداشتند

بقراط: پزشک نامدار یونانی- پدر علم پزشکی- یادداشت علائم بیمار با دقت- علت طبیعی داشتن بیماری ها

فیثاغورث: فیلسوف و ریاضی دان مشهور و یونانی- کشف برخی اصول هندسه- قضیه فیثاغورث

روم: شبه جزیره ایتالیا در شمال دریای مدیترانه- به طول ۱۲۰۰ کیلومتر- کوه های آلپ در شمال مانع طبیعی- کوه های آپنین شرق و غرب را جدا- سواحل طولانی برای کشتیرانی و دشت- (۱۵۰۰ ق.م همزمان با مهاجرت آریایی ها به ایران و هند) آمدن گروهی از هندواروپایی ها

حکومت جمهوری رم: ادغام چند روستا در کنار رود تیبر- در ۵۰۹ ق.م شورش رومیان بر شاه- تاسیس جمهوری رم- ۵۰۹ تا ۲۶۴ ق.م گسترش - ۲۶۴ تا ۱۴۶ ق.م سلسله جنگ هایی میان رم و کارتاژ و مقدونیان- شکست رقیبان و قدرتمندتر - پیشروی سمت ایران و نابودی بقایای سلوکیان ولی مانع شدن اشکانیان

کنستانتین: ۳۳۷-۳۰۶ م انتخاب بیزانسیوم به پایتختی- زمینه تقسیم امپراتوری روم به شرق و غرب

روم غربی: در ۴۷۵ م در اثر هجوم اقوام بیابان گرد نابود شد.

روم شرقی: تا سال ۱۴۵۳ م که پایتخت آن توسط عثمانی ها فتح شد، دوام آورد.

ساختار حکومت رم: شامل چند مجلس- اشراف به واسطه سنا و مردم از طریق مجمع نمایندگان، مشارکت در امور

اکتاویان: در قرن اول قبل از میلاد رم دچار آشفتگی- غلبه بر رقیب ها- تغییراتی در جمهوری رم- نتیجه تغییرات اینکه قدرت اجرایی دست یک نفر بعنوان شخص اول مملکت- (اول اسمس آگوستوس بعد امپراتور شد)- بقای مجلس سنا بعنوان مجمع مشورتی

خانواده های رومی: آموزش مسئولیت شهروندی از سنین کودکی- زنان رومی آزادتر به نسبت آتن

قیام اسپارتاکوس: در ۷۳ ق.م قیام بردگان به رهبری اسپارتاکوس - سرکوب قیام با زحمت بعد ۲ سال

دین مسیحیت: با وجود دشمنی به تدریج گسترش مخصوصا زمان کنستانتین به دلیل مسیحی بودن خود کنستانتین و بعد ۵۰ سال مسیحیت دین رسمی - تعالیم حضرت عیسی جایگزین عقاید شرک آمیز رومی ها

درس هفت

آگاهی تاریخی تا دو قرن پیش و قبل خواندن خط میخی: نوشته ها ترکیبی از افسانه و واقعیت - درباره اشکانیان مطالب کم - درباره ساسانیان اطلاعات زیاد - درباره پیشدادیان و کیانیان مطالب آمیخته با افسانه و عدم شناخت مادها و هخامنشیان - **پرسه پلیس**، پایتخت هخامنشیان را به جمشید، پادشاه افسانه ای نسبت می دادند - **پاسارگاد** را به حضرت سلیمان منسوب می کردند - آرامگاه کوروش را قبر مادر حضرت سلیمان می شمردند.

دوره صفویه: تمایل اروپاییان به سفر به کشور ما زیاد

دوره قاجار: تعداد زیاد بازدید کننده گان تخت جمشید ، پاسارگاد و...

سرهنری راولینسون: افسر انگلیسی - در زمان محمد شاه موفق به خواندن خط میخی - سپس ارنست و آرتور پوپ

فرانسه: اجازه حفاری و کاوش های باستان شناسی در سرتاسر ایران - شروع کاوش ها در شوش - خارج شدن کاوش های باستان شناسی از انحصار فرانسوی ها در سال ۱۳۰۶

منابع غیر نوشتاری: تمام آثار مادی و دست ساخته ها - حاوی اطلاعات ارزشمند و ابعاد مختلف

منابع نوشتاری: تمامی نوشته ها مانند سنگ نوشته ها و کتاب های تاریخی و...

منابع نوشتاری غیر ایرانی: عمده کتاب های مورخان یونانی و رومی - در صدر آنها تاریخ **هرودوت** - در **تورات** هم مطالبی درباره کوروش بزرگ وجود دارد.

منابع نوشتاری ایرانی: مقبول بودن سنت شفاهی - سنگ نوشته شاپور یکم در کعبه زرتشت در نقش رستم که شرح جنگ های ایران به روم است - خدای نامه ها

خدای نامه ها: مهم ترین نوشته های تاریخی دوره ساسانی - بازگو کننده تاریخ عمومی - آمیخته با افسانه و قصه های کهن - **طبری و دینوری** با ترجمه ای از عربی خدای نامه ها، تاریخ ایران باستان را نگاشتند - تا ۲۰۰ سال پیش همچنان منبع اصلی مطالعه

منابع دست دوم: شامل مقاله ها و کتاب ها و.. که از روی منابع دست اول در ۲۰۰ سال اخیر نوشته شده است.

درس هشت

فلات ایران از شمال: دریای مازندران (خزر) و دریاچه آرال **فلات ایران از غرب:** جلگه بین النهرین

فلات ایران از شرق: جلگه سند **فلات ایران از جنوب:** خلیج فارس و دریای مکران (عمان) - اقیانوس هند

موقعیت جغرافیایی ایران: پل ارتباطی شرق و غرب جهان باستان - نقش مهم خلیج فارس و دریای مکران در ارتباط تجاری و... - کانون مبادلات فرهنگی و... - نقش فعال ایرانیان در انتشار فرهنگ - در معرض مهاجرت ها و هجوم

کهن ترین ساکنان ایران: مهاجرت از آفریقا، آسیای مرکزی، قفقاز و شبه قاره هند در دوران پارینه سنگی

کهن ترین نشانه: آثاری از بستر کشف رود در نزدیکی مشهد در خراسان و قدمت حدود یک میلیون سال

سفالگری: از ۸ هزار سال پیش ساختن ظروف و ابداع چرخ سفال باعث دگرگونی بزرگ - ظروف ساده و نقش دار و مشتری فراوان در سرزمین های دیگر مخصوصا بین النهرین

فلزکاری: از ۸ هزار سال پیش چکش کاری بر رگه های طبیعی مس و ساخت ابزار و زیورآلات - فنون ذوب و قالب گیری مس در ۵ تا ۷ هزار سال پیش در شهداد، تل ابلیس، تپه یحیی در کرمان و تپه زاغه در قزوین - پیدا شدن آثاری از معدن بزرگ مس بافت در کرمان

ابزار مفرغی: از طریق آمیختن مس با ماده قلع - مفرغ لرستان بهترین نمونه صنعت و هنر فلزکاری

اشیا و ظروف سنگ صابونی: ساخته شدن مخصوصا جیرفت و تپه یحیی در کرمان

نخستین شهرهای ایران: (۵ هزار سال پیش حتی قبل نخستین شهرهای چین) - شوش و چغامیش در خوزستان - شهداد و جیرفت در کرمان - شهرسوخته در سیستان - سِیَلک در کاشان

سرزمین ایلام: جلگه خوزستان و مناطق کوهستانی زاگرس جنوبی و میانی

علل حمله به ایلام: نیاز اقتصاد بین النهرین به منابع طبیعی و معدنی فلات ایران باعث حمله فرمان روایان سومری و اکدی پیایی به سرزمین ایلامی ها.

حکومت ایلام: متحد شدن حاکمان محلی و تاسیس (۲۶۰۰ ق.م قبل تمدن میسن و قبل مهاجرت آریایی ها) - ارتباط تجاری با سومریان، اکدیان، بابلیان و آشوریان - استفاده از آجر - سقوط ایلام بر اثر یورش آشوریان (قرن ۷ ق.م)

شوش: از پایتخت های ایلام در زمان حمله آشوریان ویران اما در دوره هخامنشی مجدد قدرت گرفت - معبد چغازنبیل با خشت خام و آجر نوشته در شوش - اینشوشیناک، خدای محبوب شوش

الهی های مادر: مقدس و مقام بالا در خدایان ایلامی - دارای معابد - فراگیر - مقام والای زن در نقوش و پیکره ها

درس نه

ایران: گرفته شده از واژه **آریایی** - سرزمین **آریاییان** - سرزمین مردمان شریف و **آزاده**

آریایی: شریف - آزاده
هند- زمان و مسیر مهاجرت عدم اتفاق نظر- مهاجرت در ۱۵۰۰ ق.م

مادها: گروهی از آریاییان ساکن در غرب و مرکز ایران- زندگی در کنار بومیان- یورش آشوریان باعث اتحاد قبایل ماد- انتخاب دَهیوک (دیاکو) بعنوان پادشاه (۷۰۰ ق.م قبل مردم سالاری یونان و جنگ های پلوپونزی)

دَهیوک: اولین پادشاه ماد- انتخاب همدان (هگمتانه) بعنوان پایتخت.

هووخشتر: سومین پادشاه ماد و اوج قدرت ماد- تشکیل سپاه منظم و کارآمد- تثبیت قدرت- اتحاد با بابل، علیه آشور و شکست آشور - گسترش قلمرو به شمال بین النهرین و آسیای صغیر.

آستیاگ: چهارمین پادشاه ماد- پسر هووخشتر- عدم لیاقت- دوران طولانی سلطنت- بزرگان ضد آستیاگ با کوروش هخامنشی همدست شدند و هگمتانه را فتح و حکومت ماد را نابود کردند.

آشوریان: حکومت نسبتاً نیرومند در شمال بین النهرین- هجوم به نواحی غربی ایران برای غنائم و فلزات و....- اشاره به مادها در (قرن ۹ ق.م) در سالنامه های آشوری.

هخامنشیان: منسوب به هخامنش، جد کوروش کبیر - هخامنش رئیس قبیله پاسارگاد- شاخه ای از خاندان هخامنشی در فارس به مرکزیت آنتشان (آنزان) تشکیل حکومت محلی کوچک.

پارس ها: همزمان با قدرت گرفتن مادها، مستقر در قسمت جنوبی فلات ایران (فارس)- تحت فرمان مادها.

کوروش کبیر: کوروش دوم از نوادگان هخامنش- حکومت بر آنتشان- متحد کردن قبایل پارسی و نابودی مادها و تاسیس سلسله هخامنشیان- کشور گشایی در مناطق شرقی فلات ایران- شخصیت انسانی.

حکومت لیدی: لشکر کشی کوروش به آسیای صغیر و شکست لیدی- تصرف شهر ثروتمند سارد (پایتخت لیدی)- دستیابی به ثروت هنگفت توسط کوروش و همسایگی با یونان.

فتح بابل: انسانی و شکوهمند ترین فتوحات جهان- فتح مسالمت آمیز کوروش- (۵۳۹ ق.م قبل شورش رومیان)

بابل: از بزرگ ترین شهرهای آن روزگار- مردمانی با فرهنگ گوناگون- دارای پرستشگاه های باشکوه و ثروتمند- راه های ارتباطی دور و نزدیک

منشور کوروش: لوحی استوانه ای از گل رُس به زبان بابلی- نوشته شده درباره ماجرای فتح صلح آمیز بابل- کشف در (۱۲۸۵ ش/ ۵۷۹ ق.م) اکنون در موزه بریتانیا در لندن- نماد فرهنگ انسانی و مداراجویانه ایرانیان- نخستین منشور حقوق بشر- ترجمه به شش زبان رسمی- نسخه بدلی این منشور در مقر سازمان ملل در نیویورک

کمبوجیه: پسر کوروش و پادشاه دوم هخامنشیان- تصرف مصر (سرزمین کهن و باشکوه) افزایش قلمرو هخامنشیان به قاره آفریقا و نهایت عظمت و وسعت- مرگ مشکوک.

داریوش یکم: سرکوب شورش گئوماته مغ و...- سومین پادشاه هخامنشی- تصرف غرب و شمال غرب هند- لشکر کشی در شمال دریای سیاه و جنوب روسیه برای دفع حملات قبایل سکایی- تشکیلات نوین اداری- تاسیس سپاه جاویدان- احداث جاده شاهی- برپایی کاخ ها و بناهای مجلل در شوش و تخت جمشید- اصول داریوش تا قرن ها بعد پابرجا- رونق اقتصادی.

جنگ ماراثن: در اواخر پادشاهی داریوش- جنگ ایران با یونان- ناخشنودی آتن از تسلط هخامنشیان بر آسیای صغیر و سواحل شرقی دریای اژه- تشویق میلئوس توسط آتن به شورش- تصرف جزایر دریای اژه توسط ایران- موضع در ماراتن- حمله سریع و ناگهانی آتن- عقب نشینی ایران.

خشایارشا: پسر و جانشین داریوش- پس از فرونشاندن شورش مصر و بابل، لشکرکشی به یونان و تصرف آتن- عدم موفقیت در نبرد دریایی تنگه سالامیس.

اردشیر دوم: از (۴۰۴ تا ۳۵۸ ق.م بعد جنگ های پلوپونزی) دچار تفرقه- شورش برادرش کوروش کوچک در آسیای صغیر و با مزدوران یونانی راهی پایتخت- شکست برادر کوچک- خوش گذران و راحت طلب- مصر از سیطره هخامنشیان خارج.

اردشیر سوم: پسر و جانشین اردشیر دوم- قتل کسانی که از خاندان شاهی ادعای حکومت کنند- جنگجو- برگشتن مصر به هخامنشیان- در آستانه حمله اسکندر به ایران قتل توسط یکی از خدمتکاران.

داریوش سوم: آخرین فرمان روای هخامنشی- دلیر و جوان مرد اما عدم تدبیر مانند پادشاهان پیشین- به قتل رسیدن در سال (۳۳۰ ق.م ۷ سال قبل مرگ اسکندر) در نزدیک دامغان کنونی.

نابودی هخامنشیان: اسکندر در سه نبرد گرانیکوس، ایسوس، گوگمل شکست هخامنشیان- تسخیر شوش- آتش زدن تخت جمشید.

آریو برزن: سردار شجاع ایرانی در زمان هخامنشیان- دلاوری و رشادت های زیاد.

ایرانیان توسط تدبیر و سیاست شاهان هخامنشی به تاثیر گذار ترین مردم در جهان متمدن آن روزگار تبدیل شدند.

درس ده

اسکندر مقدونی: تسلط بر ایران با خشونت-بیگانه در چشم ایرانیان-مقاومت به شکل نافرمانی و شورش ولی عدم نتیجه بخاطر پراکنده بودن- در (۳۲۳ ق.م فوت در بابل) - تجزیه قلمرو توسط جانشینان و سرداران.

سیلوکوس: بعد مرگ اسکندر تسلط بر بین النهرین و آسیای صغیر و سوریه و فلات ایران- موسس سلسله سلوکیان- خود را نیکاتور یعنی فاتح خواند.

حکومت سلوکیان: پایتخت ابتدا سلوکیه (در ساحل غربی رود دجله)- چند سال بعد پایتخت دوم انطاکیه در شمال سوریه - قصد سلوکوس بر کوچاندن یونانیان به ایران و ترویج فرهنگ یونان - برپایی شهرهایی بر اساس معماری یونانی و وظیفه ساکنین جلوگیری از هجوم طوایف کوچرو و افزایش فعالیت های تجاری و.. بود.

دلایل نابودی سلوکیان: رقابت و درگیری با دیگر جانشینان اسکندر در مصر- توجه به مناطق غربی و عدم توجه به شرق- قدرت گرفتن خاندان هایی در شرق- بازورنگه داشتن اقوام مختلف در کنار هم- عدم گسترش فرهنگ یونان

اشکانیان: خاندان اشکانی در شرق ایران قدرت گرفته و بعد مبارزه ۱۰۰ سال و مقاومت سلوکیان از ایران خارج کردند- تشکیل سپاه با جنگاوران قبایل شرق ایران که در سوارکاری و تیراندازی مهارت داشتند- پیشروی به غرب - حدود ۴۷۰ سال حکومت چندین پایتخت مانند شهرنسا در ترکمنستان امروزی، صد دروازه در دامغان (هکاتم پولس به زبان یونانیان) و تیسوفن در بغداد.

آرشک: بنیان گذار سلسله اشکانیان- از قبیله پرنی یا آپرنی در شرق ایران- بر فرمانروای سلوکی در حوالی قوچان امروزی شورید و پارت گرگان از دست سلوکیان خارج کرد (۲۳۸ ق.م)- به احترام وی عنوان ارشکانیان یا اشکانیان

مهرداد یکم: قدرت قلمرو در اوج- از یک سلسله محلی در شرق فلات ایران تبدیل به سلسله قدرتمند.

مهرداد دوم: وسعت قلمرو در اوج- استواری پایه های قدرت و سلطنت- توسعه روابط تجاری با چین با تکمیل جاده ابریشم- تا رود فرات پیش رفته و روم همسایگی.

آرد دوم: یکی از مهم ترین جنگ های اشکانیان و روم در زمان وی- بارها جنگ بر سر ارمنستان و مرزهای سوریه.

کراسوس: سردار مشهور روم- هجوم به بین النهرین با سپاه بزرگ- شکست از ایران در حران و کشته شدن.

سورنا: فرمانده سپاه ایران اشکانیان در جنگ حران- با اجرای فنون گوناگون پیروزی.

نظام ملوک الطوایفی: نظام حکومتی اشکانیان- مجموعه ای از حکومت های نیمه مستقل که به حکومت مرکزی اشکانی مالیات و نیروی نظامی میداد.

دلایل نابودی اشکانیان: نظام ملوک الطوایفی- اوایل قرن سوم میلادی جنگ های پیاپی با امپراتوری روم در مرزهای غربی و درگیری نظامی در مرزهای شرقی- نافرمانی حاکمان محلی.

آردوان چهارم: شکست روم و گرفتن غرامت - عدم موفقیت در داخل - شکست در جنگ با اردشیر بابکان و کشته شد - آخرین پادشاه اشکانیان.

میراث اشکانیان: خارج کردن ایران از دست بیگانگان (سلوکیان) - اتحاد اقوام مختلف

ساسان: موبد نیایشگاه زرتشتی اناهیته در شهر استخر، در منطقه پارس - ازدواج با دختر یکی از شاهان محلی - افزایش نفوذ و قدرت خاندان خود - نام ساسانیان از نام وی گرفته شده.

اردشیر بابکان: شکست آردوان چهارم - تاسیس ساسانیان - تاج گذاری در تیسفون - در آغاز مشکلات متعدد و مطیع کردن حاکمان محلی یا با جنگ یا با نامه **بابک پدر اردشیر بابکان:** اعلام استقلال در پارس.

ساسانیان: حکومت متمرکز و عدم ملوک الطوایفی - در خارج درگیری با روم و یورش قبایل بیابان گرد.

شاپور یکم: موفقیت های سیاسی و نظامی ایشان تثبیت و گسترش قدرت ساسانیان - دو جنگ مهم در زمان شاپور یکم که در جنگ اول گردیانوس امپراتور روم کشته و در دیگری اسارت والریانوس امپراتور روم.

شاپور دوم: موفقیت های سیاسی و نظامی ایشان تثبیت و گسترش قدرت ساسانیان - گوشمالی اعراب.

مزدک: طرفدار برابری مردم و امکانات یکسان - منع پیروان خود از ستیز با طبقات بالا اما غارت و خشونت - خواهان تقسیم دارایی طبقات بالا میان تهیدستان.

قباد یکم: (۵۳۱-۴۸۷ م) - قصد در آغاز برای کاهش قدرت اشراف و حمایت از مزدک - اما نجبا او را زندانی و برکنار کردند - قباد برای حفظ موقعیت اینبار همراهی با مخالفان مزدک - در پایان دوران خود همراه پسرش قتل مزدک **خسرو انوشیروان:** اصلاحاتی برای پیشرفت اما عدم نتیجه.

هرمز چهارم: جانشین انوشیروان - افزایش اختلاف - بهرام چوبین با حمایت بزرگان شورش و پادشاه - به قتل رسید.

خسرو پرویز: پسر هرمز به بیزانس (روم شرقی) فرار و با حمایت روم پادشاه شد - نبردهای بزرگ با روم که در آغاز ایران پیروز ولی در پایان شکست و بعضی اوقات صلح و سازش - برانداختن حکومت لخمیان (اشتباه بزرگی کرد)

اهداف رومیان در جنگ با ساسانیان: تسلط بر مرزهای تجاری به صورت مستقیم که به هند و چین می رسید.

قبایل بیابان گرد عرب: دستبرد به حاشیه جنوبی خلیج فارس و عمان - روی کار آمدن لخمیان در حیره برای مقابله

شیرویه: پسر خسرو پرویز - با کمک بزرگان بر پدرش شورید - کشتن مدعیان احتمالی تاج و تخت.

دختران خسرو پرویز: در چهار سال بیش از ده تن پادشاه بخاطر اوضاع بی ثبات

یزدگرد سوم: آخرین پادشاه ساسانی - در اوایل حکومت حمله اعراب به ایران و جنگهای قادسیه و جلولاء و نهاوند - فرار به خراسان و کشته شدن در مرو (۶۵۱ م / ۳۱ هـ ق بعد قباد)

درس یازده

مادها: کمبود اسناد- تقلید از شاهان پیشین- دربار محدود و کوچک شامل پادشاه و صاحب منصبان و..

هخامنشیان: اطلاعات زیاد از سنگ نوشته ها و لوح های گلی- راس تشکیلات پادشاه- گروه مشورتی

کوروش بزرگ: تجربه پیشین برای اداره- شیوه جدید مبنی بر احترام بردین و فرهنگ- مشارکت مردم در حکومت

داریوش یکم: ادعا مبنی بر خواست خدا برای پادشاه شدنش و جنبه دینی- نهایت گسترش- نظام منظم و کارآمد

نظام سیاسی- اداری که داریوش ایجاد کرد: ۱- تشکیلات اداری مرکزی ۲- تشکیلات استانی یا ساتراپی

تشکیلات اداری مرکزی: در داخل دربار - اجزای اصلی: خزانه شاهی، انبار شاهی، دیوان شاهی - اداره توسط نجبا

دیوان شاهی: نگارش و ثبت و نگهداری نامه ها، مدارک دولتی توسط دبیران و منشیان آشنا به زبان های رایج

تشکیلات استانی یا ساتراپی: سامان دادن به شیوه اداره توسط داریوش- قواعد تازه برای نظارت حکومت مرکزی

چشم و گوش شاه: مسئولیت بازرسی و نظارت بر عملکرد ماموران دولتی و شهری ها- یکی از درباریان مورد

اعتماد- سرک کشیدن به بخش های مختلف به طور منظم برای اطمینان از انجام دادن وظایف به درستی

سلوکیان: قدرت و مناصب مهم در اختیار یونانیان: کوچاندن یونانیان به ایران برای تحکیم قدرت- تقلید از

هخامنشیان- سیاست آزادی و مدارای دینی

اشکانیان: به قدرت رسیدن با اتکا به جنگاوران قبایل صحرانورد شرق- پادشاه مقام اول و خاندان های دیگر

سهیم در قدرت مانند خاندان های کارن یا قارن در نهاوند، سورن در سیستان و مهران در ری- دومجلس در یکی

شاهزادگان و بزرگان و نمایندگان هفت خاندان بزرگ و دیگری پیشوایان دینی یا مغان

حکومت ملوک الطوائفی: اداره به صورت غیرمتمرکز- به صورت موروثی در دست حاکمان محلی دارای استقلال و

سپاه و ضرب سکه بنام خود- نشان دادن وفاداری حاکمان محلی با مالیات و دادن سپاه دست اشکانیان

ساسانیان: پادشاه راس هرم- ادعا بر پادشاهی به خواست خدا بودن و جنبه دینی- تشکیل سپاه دائمی برای

افزایش نظارت و تسلط- انسجام تشکیلات اداری- نواحی مرکزی و جنوبی و غربی تحت نظارت مستقیم.

وزیر بزرگ: فرمانبردار- کار تحت نظارت مستقیم پادشاه- مجری فرامین- زمانی که پادشاه در جنگ بود وزیر بعنوان

جانشین اداره کشور و برعهده گرفتن فرماندهی سپاه در جنگ.

دبیران: نقش ممتاز در تشکیلات ساسانی- در دبیرستان آموزش میدیدند- نگارش فرمان ها و ...- گردآوری و

تالیف خدای نامک ها- کار در بخش های مختلف مالی، قضایی و نظامی و..- آشنایی با چند خط و زبان.

دبیربد: رئیس کاتبان و دبیران- دبیران مهست- جزو صاحب منصبان عالی رتبه تشکیلات اداری ساسانی.

ایران‌شهر: قلمروی ساسانیان - تقسیم به چندین کوره یا استان و حکومت خاندان شاه یا فرماندهان بر آن

آرمان ایرانیان: حکومت فرمانروایی عادل - پایبندی به عهد و پیمان از اصول مهم اندیشه ایرانی - بیشتر عرف و عادات برگرفته از اوستا - و مطالبی درباره جرم و مجازات

قضاوت: دو شیوه رسمی و غیر رسمی **قضاوت غیر رسمی:** برعهده ریش سفیدان و بزرگان

قضاوت رسمی: برعهده روحانیون زرتشتی و قضات منتخب شاه - اختلافات حقوقی و مدنی و سیاسی - قوانین مربوط به نظم عمومی و خیانت به شاه و... - اجرا بدون ملاحظه خاندان شاهی - شاه بالاترین مرجع قضایی - برخی شاه ها در روزهای معین رسیدگی به شکایات مردم - در سنگ نوشته داریوش یکم نکاتی درباره عدالت و راستی

قوانین زمان هخامنشیان: این قوانین باعث محدود شدن اختیارات شاه - قانونی که شاه نباید بخاطر یکبار خطای یک نفر او را به مرگ محکوم کند - کمبوجیه و خشایارشا مشورت با قضات - آزادی ملل تابع در اداب و رسوم

قوانین زمان ساسانیان: مدارک بیشتر - مجموعه قوانین عصر ساسانی گردآوری در کتاب مادیان هزار دادستان به زبان پهلوی، برای آشنایی با نظام حقوقی - گسترش تشکیلات قضایی - افزایش نقش روحانیون زرتشتی در قضاوت

ارتش مادها: دهیوک موسس ماد گردآوری جنگاوران قبایل به منظور مقابله با آشوری ها - ساختن قلعه ها در هگمتانه - هووخشتر تقسیم سپاه به سه قسمت کمان داران، نیزه داران و سوارکاران و دسته های پشتیبانی و تدارکات و یگان های بارکش - سلاح ها شامل: خنجر، سرنیزه، سپر، شمشیر، تیر و کمان

ارتش هخامنشیان: تا زمان داریوش یکم متکی بر واحدهای مختلف پیاده نظام - اهمیت سواره نظام - سلاح اصلی نیزه - پس از سواره نظام، خیل عظیم پیاده نظام - بجز پارسی ها اقوام دیگر نیز در سپاه.

سپاه داریوش: نوسازی سپاه اقدامات مهم - تاسیس نیروی دریایی - فرماندهی ناوهای جنگی برعهده پارس و ماد

سپاه جاویدان: نیروی ویژه ۱۰هزار نفری - نامش جاویدان بخاطر کم نشدن اعضایش - اگر سربازی میمرد یا بازنشسته میشد سریع جایگزین میشدند - اعضای سپاه از جوانان پارسی و آموزش ویژه.

ارتش اشکانیان: عدم اهمیت به پیاده نظام - جنگ افزار ها تیر و کمان و نیزه - استفاده از صدای طبل در آغاز حملات باعث وحشت دشمن.

سواره نظام اشکانیان: اهمیت زیاد - سواره نظام چابکی که هنگام سوارکاری تیراندازی میکرد - دلیل توانمندی سواره نظام بخاطر پیشینه صحراگردی - به تدریج ایجاد سواره نظام سنگین سلاح مجهز به زره و کلاه خود

سورنا: سردار معروف اشکانی - با طبل ایجاد وحشت در سپاه کراسوس رومی و پیروزی در نبرد (خرّان ۵۳ ق.م)

ارتش ساسانیان: سپاه دائمی و مجهز - از ابتکارات استفاده از فیل در جنگ.

آسواران: بخش اصلی سواره نظام سنگین اسلحه، زره پوش ساسانی - سرتاپای اسواران واسبها پوشیده با زره فلزی

سواره نظام سبک اسلحه ساسانی: افراد مجهز به کمان-اعضای سواره نظام از میان جوانان طبقه اشراف و نجبا

پایه نظام ساسانی: عمدتاً روستاییان-عدم اسلحه و تجهیزات مناسب-از جهت نظامی عدم اهمیت.

نیروی دریایی ساسانی: تاسیس از ابتدای سلسله اما اردشیر بابکان و جانشینان استفاده از نیروی دریایی برای تحکیم امنیت و سلطه خود بر خلیج فارس و دریای عمان-خسرو انوشیروان با نیروی دریایی نجات یمن از دست حبشیان که تحت حمایت امپراتور روم بود-تسلط بر باب المندب و خلیج عدن.

ارتشتارستان: در زمان ساسانی آموزش افراد ارتش-کتابچه های مخصوص درباره تشکیلات قشون و جنگ

درس دوازده

آرییان مهاجر به ایران: از نظر تبار و زبان و باور ها مشترک-پس از استقرار هم حفظ پیوندهای قبیله

قبیله: هر قبیله شامل تعدادی طایفه است - هر طایفه شامل چندین خانواده است.

تقسیم بندی مردم براساس شغل: روحانیون، جنگجویان، کشاورز و شبانان-عدم برتری حرفه ای بر حرفه دیگر

طبقات اجتماعی مادها: به تدریج خاندان حکومتی ثروت بیشتر پیدا کردند(شروع طبقات اجتماعی از زمان ماد)

طبقات اجتماعی هخامنشیان: با افزایش فتوحات و توسعه تشکیلات، افزایش نابرابری ها-اعضای خاندان های بزرگ مخصوصا خانواده شاهی، حکومت شهری ها و مناصب مهم را در اختیار داشتند-جنگجویان بخاطر فتوحات جایگاه بالاتر

نظریه رودوت درباره اختلاف طبقاتی هخامنشیان: امتیازات ویژه اقتصادی و منزلت خاص خاندان های بزرگ مثلا در خوراک و پوشاک و..

طبقات اجتماعی اشکانیان: جامعه شامل گروه حاکم و مردم عادی.

گروه حاکم: تقسیم به ۲ دسته اول خاندان شاه و دوم خاندان قدرتمند قدیمی که مناصب مهم در اختیار داشتند.

مردم عادی: شامل کشاورزان و بازرگانان و...-اسیران جنگی که در فعالیت های معادن و ساختمان و..کار میکردند.

طبقات اجتماعی ساسانیان: نظام طبقاتی تحت تاثیر دو عامل گسترش، تاسیس حکومت مرکزی و توسعه تشکیلات اداری و طبقه دبیر و رسمیت یافتن دین زرتشتی- نظام طبقاتیشان استوار بر اصالت نسب و خون و ادعا بر برتر بودن خونهاشان از مردم عادی-تحرك اجتماعی ممنوع یا بسیار دشوار-فزايش نابرابری ها میان طبقه حاکم و مردم عادی-گسترش طبقه حاکم و مراتب و درجات در مقایسه با گذشته.

دبیران: در دوره ساسانی این گروه به طبقه حاکم اضافه شد.

موبدان زرتشتی: دین زرتشتی در دوره ساسانیان رسمیت یافت- باعث افزایش نفوذ و اختیارات موبدان شد. مدافع نابرابری های اجتماعی و طبقه حاکم بودند- ادعا بر لازم بودن این نابرابری ها برای حفظ نظم کشور- رفتن از ی طبقه به طبقه دیگر باعث فاسد شدن جامعه

اشراف زادگان ساسانی: پرداختن به امور جنگی، دیوانی، ورزش های رزمی و...- زنان بالباس و زیوآلات متمایز از دیگران
عامه مردم یا طبقه فرودست: فعالیت به صورت موروثی مانند کشاورزی و تجارت و...- بار سنگین مالیات

جنبش مزدک: زمان قباد- جنبش بزرگ علیه نابرابری ها- لرزاندن پایه های نظام طبقاتی ساسانیان

اقدامات خسرو انوشیروان: برای اصلاح امور اقداماتی که نتیجه اش باعث کاهش قدرت نجبای درجه اول و افزایش نفوذ نجبای درجه دو شد.

خانواده: هسته اصلی جامعه آریایی- در آغاز گسترده و سلطه پدر نامحدود- پدر مجری قاضی و مجری آداب دینی و نگهبان آتشخانه- مادر بانوی خانه و عدم اختیار همانند پدر ولی مورد احترام همه- ازدواج درون گروهی زیر نظر پدر- خانواده گسترده تداوم تازمان هخامنشیان بعد به تدریج کوچک بخاطر گسترش شهرها مخصوصا زمان ساسانیان- کاهش قدرت پدر بخاطر توسعه تشکیلات قضایی و... و خارج شدن امور قضاوت و دینی از دست پدر

اقتصاد خانواده: معیشتی - دسترنج تمام خانواده مصرف مشترک- تمام دارایی ها در اختیار پدر و غیر قابل تقسیم و انتقال - پس از مرگ پدر دارایی ها در اختیار پسر ارشد بعنوان رئیس جدید خانواده.

زنان: اطلاعات پراکنده بیشتر درباره زنان اشراف- عزت و احترام والا- حضور در فعالیت های اقتصادی بیرون منزل- لوح گلی کشف شده از تخت جمشید بیانگر کار کردن زن و مرد در کنار هم با حقوق برابر- مدیر کارگاه های شاهی زنان

جایگاه زن در دین زرتشت: تحت تاثیر آموزه های زرتشت- در اوستا اشاره شده تفاوت بین زن و مرد وجود ندارد و شعار زرتشت برای همه یکسان- تنها در بخش هایی که احتمالا برای زمان ساسانیان است موقعیت زن پایین تر از مرد شمرده شده- پارسایی و عفت و خصلت زن خوب.

زنان دوره ساسانی: اطلاعات زیاد- پادشاهان زن در زمان ساسانی مانند همسر یزدگرد دوم و دودختر خسرو پرویز- حق مالکیت زنان و فعالیت های اقتصادی و درآمد و شریک در اموال همسر و اقامه دعوا در دادگاه برای حقوق

جشن ها: این جشنها پیوند تنگاتنگ با باورهای دینی و مخصوصا فعالیت های اقتصادی- برجسته ترین ویژگی، عبادت و شکرگزاری- گاهنبارها، نوروز، مهرگان، سده- برگزاری این جشن ها باعث اعلام وفاداری مردم و اتحاد و...

گاهنبارها: شش جشن به شکرانه افریده شدن شش عنصر اصلی خلقت- برگزار در وقت معین سال

نوروز: از کهن ترین جشن های ایرانی- منسوب به جمشید پادشاه افسانه ای ایران

سوگواری ها: آداب و تشریفات ویژه- احترام خاص برای ارواح پدران و مادران- مراسم های ویژه برای آرامش ارواح

درس سیزدهم

کشاورزی: از ۱۲ هزار سال پیش آریایی ها کشاورزی و اهلی کردن حیوانات آغاز کرده- مالیات کشاورزی از منابع درآمد - آریاییان ابتدا درباره کشاورزی اطلاع نداشته و آشنایی بعد با همزیستی با بومیان - تشویق زرتشت به کشت و کار **زمین های کشاورزی:** متعلق به شاه و خاندان شاه و اشراف و...- زندگی در شهر و اداره املاکشان از طریق نمایندگان

- عده کمی از کشاورزان دارای زمین و بیشتر بدون زمین و کار بر روی زمین اجاره ای در ازای سهمی از محصول

کشاورزی هخامنشیان: توجه به کشاورزی- به منظور تشویق کشاورزان گذاشتن شرط، آباد کردن زمین بایر معادل معاف بودن تا ۵ نسل از مالیات- کندن قنات

قنات: تا ۵۰ سال پیش در نواحی شرقی و جنوبی مورد استفاده بود- نیازمند دانش پیچیده- مخارج سنگین- فنون کندن قنات از ایران وارد کشورهای دیگر شد.

واستریوشان سالار: از مقام های عالی مرتبه ساسانی- کوشش زیاد برای توسعه و ترویج آبادانی- رئیس روستائیان و کشاورزان- عهده دار مسئولیت گردآوری مالیات کشاورزی

کشاورزی ساسانیان: سدهای فراوان مخصوصا بر رودهای دجله و فرات و کارون با هدف آبیاری کشاورزی- افزایش کشاورزی در آسورستان و سواد و خوزستان و سیستان- منبع درآمد هنگفت از مالیات و اجاره کشتزارهای آسورستان

جاده شاهی: ساخته شدن به فرمان داریوش بزرگ- طول بیش از ۲۴۰۰ کیلومتر- وصل کردن شوش به سارد- به گفته هرودوت هر ۲۵ یا ۳۰ کیلومتر وجود ایستگاههای با امکانات

جاده ها زمان هخامنشیان: پیشرفت مهارت های جاده سازی- سنگ فرش کردن جاده هایی که سست و باتلاقی بود، برای حرکت آسان ارابه ها و گاری های دو چرخ و چهار چرخ

اسکیلاس: از اهالی آسیای صغیر- به دستور داریوش در جریان لشکرکشی هند در رود سند مامور کشف مسیرهای آبی شد- با عبور از اقیانوس هند و دریای سرخ به مصر رسید- و مسیر دریایی هند و مصر شناسایی شد.

اقدامات دریایی داریوش: حفر آبراهه ای برای اتصال دریای سرخ به رود نیل در سفر به مصر برای امکان تردد کشتی - رونق چشمگیر دریانوردی و حمل نقل- توسعه بنادر- ساخت کشتی هایی با ظرفیت چندصد تن.

حمل و نقل اشکانی و ساسانی: اهمیت فوق العاده وسایل ارتباطی- توجه به امنیت جاده ها- دایر بودن چاپارخانه ها- ساخت کاروان سراهای جدید و حفر چاه و قنات هایی برای تامین آب- دریانوردی و کشتی رانی پیشرفت آشکار - به دستور ساسانیان ساخت بنادر فراوان در خلیج فارس و عمان.

سیراف: از بندرهای مهم خلیج فارس- اهالی آن دارای مهارت در دریانوردی و صیادی

پول هخامنشیان: تا زمان داریوش عدم رواج پول و مبادله کالا به کالا-رواج سکه طلا و نقره در بابل و لیدی و شهرهای فینیقی نشین-ضرب سکه با عیار مشخص توسط داریوش-اعتبار حتی فراتر از قلمرو-ذریک سکه طلایی داریوش-ضرب سکه طلا در انحصار شاه و شهرها با اجازه پادشاه ضرب سکه نقره-باعث گسترش تجارت

پول ساسانیان: افزایش کاربرد پول-استفاده از سکه های نقره ای و مسی در مبادلات تجاری.

مقیاس های هخامنشیان: حفظ واحدهای وزن ایلامیان و اضافه کردن واحدهای تازه به آن-تعیین واحدهای اندازه گیری مشخص هخامنشیان توسط داریوش.

محتوای گلی تخت جمشید: نشانگر وجود کارگاه هایی متعلق به شاه و تولید خوراکی های مورد نیاز دربار.

صنعت ساسانیان: همزمان با توسعه شهرنشینی رشد صنعت-وجود کارگاه های مخصوص دربار(مثل هخامنشیان)

بافندگی ساسانی: ترقی بافت پارچه های ابریشمی-واردات ابریشم از چین و کارگاه های بافندگی در شوش و جندی شاپور و شوشتر و تقلید پارچه های زربافت و ابریشمی-چین از مشتریان-مخفی کردن فنون تولید ابریشم توسط چین ولی در نهایت فهمیدن ایرانیان و رومیان.

تجارت هخامنشیان: پس از تشکیل حکومت ماد مخصوصا هخامنشی توسعه تجارت-شواهد باستان شناسی مخصوصا هرودوت ارائه اطلاعات مفید-پیدا شدن سکه هخامنشی نواحی تابع هخامنشی در سواحل رودهای دانوب و رُن در مرکز اروپا و سیلان در جنوب آسیا نشانه تجارت با سرزمین دور-عدم محدود بودن تجارت به اشیای تجملی و تجارت فلزات و چوب و تولیدات صنعتی و...بخش قابل توجهی از اجناس تجاری شامل اجناس داخل خانه

بابل: در قلب هخامنشی و مرکز تجاری-آمدن بازرگانان برای دادوستد-خلیج فارس و شرق مدیترانه هم مرکز تجارت

تجارت سلوکیان: رونق گذشته نداشت-کاهش مبادلات کالاهای ارزان قیمت-افزایش تجارت اشیای تجملی.

تجارت اشکانیان: رونق تجارت مخصوصا خارجی بخاطر روابط تجاری ایران و چین و گشایش جاده ابریشم-ابریشم چین و ادویه هند مشتریان زیاد در روم و ایران بخاطر واسطه بودن بین چین و روم درآمد زیادی از گمرک و.. دریافت میکرد-تلاش روم برای ارتباط مستقیم با هند و چین(جنگ ایران و روم) اما مانع موفقیت.

تجارت ساسانیان: گسترش تجارت زمینی و دریایی-سکه نقره ساسانی رایج-نظارت بیشتر بر تجارت و اجرا قوانین

مالیات: عمده منبع درآمد حکومت در ایران باستان.

درس چهارده

دین آریاییان: خدایان متعدد- نام خدایانشان بگ (خدا)، اهوره (سرور)، امرتا (بی مرگ)- قربانی کردن- سرودهای گوناگون- اجرای مراسم توسط مغ- عدم ساختن معابد- عدم محدود بودن قدرت خدا به منطقه خاصی.

زرتشت: عدم اطلاع دقیق درباره زمان و مکان تولد- اخبار پراکنده درباره ایشان اغلب جنبه افسانه ای- احتمالا مربوط به قرن ۷-۶ پیش از میلاد- مخالفت با قربانی کردن حیوانات مخصوصا گاو و نکوهش.

تعالیم زرتشت: اساس بر یگانگی اهورامزدا- اعتقاد به آخرت- یاری اهورا مزدا توسط امشاسپندان در آفرینش

اوستا: کتاب مقدس زرتشتیان- نسخه ای از اوستا در زمان هخامنشیان نوشته شده بر پوست گاو ولی بعدها در آتش سوزی تخت جمشید به دست اسکندراز بین رفت- چند قرن بعد بلاش یکم اشکانی (۷۸-۵۱۰ م قبل مانی) گرد آوری اوستا- ولی نقل اوستا به صورت سینه به سینه تا قرن ۴ در زمان شاپور دوم ساسانی نگارش به خط اوستایی.

دین مادها: پرستش اهورامزدا و برخی خدایان کهن مانند میترا

مغ: روحانیون مادی- برگزاری آیین های دینی مانند خواندن نیایش ها- قربانی کردن- بعدن پذیرفتن دین زرتشتی و تبدیل به پیشوایان دینی زرتشتی- نقش مهم در درآمیختن باورهای کهن خود با تعالیم زرتشت.

دین هخامنشیان: اختلاف نظر درباره پیروی هخامنشیان از زرتشت یا باورهای کهن- آزادی دین و احترام- رفتار آزاد منشا کوروش پدیده جدید آن زمان- کوروش زمان فتح بابل بدون غارت و حتی احترام به خدای بابل بنام مردوک

دین سلوکیان: ترویج فرهنگ یونان- پرستش اهورا مزدا و مهر و آناهیتا- ساختن معبد به تقلید از یونان برای آناهیتا

دین اشکانیان: در اواسط نفوذ چشمگیر زرتشتی- تصویر آشتدان روی سکه های اشکانی نشان دهنده زرتشتی شدن برخی پادشاهان- ستایش ایزدمهر (میترا) گسترش به روم در آسیای صغیر و دین مستقل و سپس رفتن اروپا- آزادی دین و همزیستی مسالمت آمیز- برای مسیحیان در معرض آزار رومیان، اشکانیان پایگاه مناسب

بودا در ایران: در دوره اشکانی نفوذ به ایران- مبلغان بودایی در سرزمین های شرقی تبلیغ- براساس گزارش یکی از مورخان چینی، شاهزاده اشکانی برای نخستین بار ترجمه کتاب های بودایی به چینی

دین ساسانیان: رسمی شدن زرتشتی- گره خوردن دین و سیاست و افزایش قدرت روحانیون زرتشت- حفظ کردن شفاهی اوستا- پیشرفت مسیحیت و مباحث اعتقادی باعث مکتوب شدن اوستا

موبدان موبد: راس روحانیون زرتشتی- جایگاه بلند در دربار- مشورت پادشاه با موبدان- پس از موبدان موبد، گروهی از روحانیون عهده دار قضاوت و دادرسی و..

آتش: عنصر مقدس زرتشت و ستایش-ساخت آتشکده هایی در دوره ساسانی مانند آذربرزین مهر در خراسان برای کشاورزان-آذرگشنسب در آذربایجان برای شاهان-آذرفرنبرگ در فارس برای موبدان (بزرگ تر و باشکوه تر)

دینکرد: مهمترین و مفصل ترین کتاب که مشتمل بر دانشنامه ای بر عقاید زرتشتی است- بندهش کتاب دیگر

مانویان: ۲۱۶-۲۷۴ م دینی که ترکیب عقاید زرتشتی و بودایی و.. بود-نوشتن کتابشان به زبان های مختلف و حتی نقاشی-مخالفت موبدان و زمان بهرام یکم به زندان افتادن مانی و اعدام و فرار پیروان به مرزهای ساسانی

مانی: اجازه از شاپور یکم برای تبلیغ-عقیده مانی بر نجات روح انسان از دنیای مادی و بخاطر همین امر آمدن پیامبران-هدیه کتاب خود به شاپور با عنوان شاپورگان

درس پانزدهم

زبان ایلامی: زبانی مردم جنوب غربی فلات ایران-زبان رسمی و نوشتاری تمدن ایلام-رواج تا مدتی پس از ورود آریاییان-زبان **دوم** نوشتاری هخامنشیان-تمامی هزاران لوح گلی کشف شده از تخت جمشید به زبان ایلامی

زبان های ایرانی: شاخه ای از گروه زبان های هندوایرانی-هندوایرانی شاخه ای از زبان های هندواروپایی

زبان های دوره کهن: از قدیمی ترین زمان تا هخامنشیان-آثار مکتوب فقط از فارسی باستان و اوستایی-نیای زبان فارسی امروزی و زبان قوم پارس-مهم ترین مدارک از فارسی باستان، سنگ نوشته های هخامنشی به خط میخی.

زبان اوستایی: زبان مردم بخشی از نواحی شرقی-زبان کتاب اوستا

زبان های دوره میانه: از زمان سقوط هخامنشیان تا فروپاشی ساسانیان (۶۵۱/۳۱۱ ق)-به جای ماندن آثار بیشتر

زبان پارتی یا پهلوی اشکانی: متداول در شرق و شمال شرق-زبان رسمی و درباری اشکانیان

زبان فارسی میانه یا پهلوی ساسانی: دنباله زبان فارسی باستان-رایج در جنوب و جنوب غربی-زبان درباری ساسانی

زبان های دوره نو: زبان هایی که در دوران اسلامی به تدریج در مناطق مختلف رواج یافت.

ادبیات ایران باستان: نوشتن متن های ادبی و دینی چندان معمول نبود-کتابت فقط اسناد سیاسی و تاحدودی اقتصادی-داستان های حماسی و عاشقانه طبق گفته یونانیان نقل به صورت شفاهی

هزار افسان: مردم آن را از حفظ میخواندند-داستان مشهور هزار و یک شب براساس آن شکل گرفته

ادبیات اشکانیان: تقریباً هیچ نوشته ادبی به زبان و خط پارسی برجای نمانده-اما ادبیات پربار-رواج داستان های ملی و پهلوانی

گوسان ها: شاعر و موسیقی دانان دوره گرد-خواندن این داستان ها از حفظ با شور برای مردم-انتقال این داستان ها به نسل های بعدی و استفاده فردوسی در شاهنامه و خدای نامه ها-رواج تا دوران معاصر

منظومه های درخت آسوریک و یادگار زیریران: به نظر برخی زبان شناسان در **قرن ۵** این آثار به خط پهلوی ساسانی نگارش ولی ابتدا به زبان پارسی سروده شده بود-به احتمال زیاد بسژن و منیژه اصل و ریشه اشکانی

ادبیات ساسانیان: آثار بیشتر به خط و زبان فارسی میانه-اغلب به نثر

آموزش و پرورش ایران باستان: دارای ابعاد گسترده-اهمیت تربیت و ارزش دانایی و خردورزی-دارای چندمرحله-تا ۵ یا ۷ سالگی تربیت کودک با خانواده مخصوصاً مادر برای آشنایی با آداب و رسوم-مرحله بعدی تربیت خارج از خانه

آموزش ساسانیان: اجازه تحصیل تنها برای فرزندان خاندان شاهی و اشراف و موبدان -فرزندان مردم عادی ادامه پیشینه پدر خود ولی تلاش برای تحصیل هم-یادگیری انواع ورزش ها مخصوصاً سوارکاری توسط خاندان شاهی

مواد درسی مدارس: قسمتی همگانی مانند رسوم دینی و میهنی و... -آموزش ویژه برای شاهزادگان مانند فنون کشتورداری و...-فرزندان موبدان یا دگیری تعلیمات دینی و اوستایی و فرزند دبیر هم آموزش خط و زبان و ادبیات

کریستن سن: نویسنده کتاب ایران در زمان ساسانیان-بنا بر نوشته ایشان سواد داشتن بسیاری از بازرگانان

آموزگاری: یک شغل رسمی برای موبدان-تسلط بر معارف دینی زرتشتی و ادبیات پهلوی و برخی علوم زمان خود-اداره آموزشگاه ها و مدارس عموماً در اختیار موبدان

اوستا: دارای مطالب گوناگون درباره ارزش دانش و فصلی به دانش اختصاص یافته

علم در زمان هخامنشیان: ایران مرکز دانش و مبادلات فرهنگی بین تمدن ها-فنون بین النهرین و مصر و.. جزو این قلمرو-با توجه به کتیبه ها و گزارش یونانیان ، هخامنشیان مشوق جدی دانش و هنر

علم در زمان ساسانی: پیشرفت بیشتر از قبل-توجه پادشاهان ساسانی به نشر علوم و رفاه حال دانشمندان-گسترش مبادلات فرهنگی با هند و روم زمان خسروانشیروان و نتیجه جنبش علمی نیرومند-علاقه انوشیروان به مباحث فلسفی و دینی و پناه دادن به فیلسوفان یونانی آسیب دیده از روم و گفتگوی علمی با آنان

دانشگاه جندی شاپور: از برجسته ترین مراکز علمی جهان باستان در عصر ساسانی در شهرجندی شاپور-تدریس دانش های مختلف مخصوصاً پزشکی-مشغول به کار بودن پزشکان ایرانی، هندی، یونانی-دارای بیمارستان-آموزش های نظری و عملی در بیمارستان-دوام دانشگاه تا **قرون نخستین اسلامی**

شهر جندی شاپور: گندی شاپور-حوالی دزفول کنونی در استان خوزستان

درس شانزدهم

هنر مادها: اشیای زرین و سیمین و ظروف سفالی-مهارت در فلزکاری و جواهرسازی و سفالگری-متکی بر تجربه ایلامیان-تبحر در قلعه سازی-ساختن قلعه های مستحکم در برابر آشوریان-بایستون واسپندانه و کنگاور از شهرها

همدان: هگمتانه یا بقول یونانی ها اکباتان-متشکل از هفت قلعه تودرتو-هر قلعه دارای رنگ و نماد خاص

هنر هخامنشیان: شکوفایی بخاطر آرامش و حمایت-مخصوصا از پاسارگاد و تخت جمشید و شوش برجای ماندن هنر های تزئینی و نقش برجسته ها و...از ویژگی های مهم تاثیرپذیری از دستاوردهای اقوام تابع-ترکیب هنر اقوام غیر ایرانی باشیوه های بومی و به وجود آمدن هنر جدید دارای روح ایرانی-درباری و تجملاتی بودن هنر-طبیعت گرایی

معماری هخامنشیان: قدیمی ترین بنا شامل کاخ شاهی و آرامگاه کوروش در پاسارگاد به گفته مورخان در میان باغها

معماری زمان داریوش: اوج عظمت معماری-دستور ساخت کاخ آپادانا در شوش بعنوان پایتخت اداری-تاکید داریوش در لوح سنگی که در آپادانا کشف شده بر ساختن این بناها با گرد آوردن ماهرترین معمارها

تخت جمشید: عظیم ترین مجموعه ساختمانی و شاهکار معماری جهان باستان-ساخت به دستور داریوش و جانشینان-مانند کاخ آپادانا با معماران با ماهر از سرتاسر قلمرو

سنگ نگاره ها هخامنشی: نشان دهنده ذوق و ظرافت هنرمندان-نگاره ها اغلب شامل پیکره پادشاه و ملازمان هنگام پیروزی یا بارعام، پیکره حیوانات و نماد دینی-الگو گرفته از نقش برجسته های آشوری در بین النهرین-تنها تندیس انسانی باقی مانده بزرگتر از اندازه طبیعی مربوط به داریوش، پیکره بدون سر در شوش

فلزکاری و جواهرسازی هخامنشی: ظریف ترین آثار در فلزکاری و جواهرات مخصوص دربار

بافندگی هخامنشیان: فقط قالی پازیریک باقی مانده-جامعه های پر نقش در نقش برجسته ها نشان دهنده اوج بافندگی-مفروش شدن کاخ ها در شوش و تخت جمشید با قالی های نفیس

هنر سلوکیان: تلاش بر گسترش معماری یونانی-ساخت سکونتگاه با اصول یونانی.

هنر اشکانیان: در ابتدا دنباله رو هنر یونان اما بعدها کاهش نفوذ فرهنگ یونانی.

معماری اشکانیان: گسترش شهرنشینی-بقایای شهرنسا، صدروازه، معبد آناهیتا در کنگاور کرمانشاه، کوه خواجه سیستان و کاخ شهر هترا در موصل عراق-مصالح شامل خشت، آجر و سنگ-بناهای طاق دار و گنبدی و ایوان-رواج گچ بری که در بناهای کوجه خواجه نهایت ظرافت-رواج نقاشی دیواری

پیکره سازی اشکانی: متأثر از یونان-برجسته ترین آثار، پیکره برنزی شاهزاده اشکانی-در سطح نقش برجسته

هخامنشی و ساسانی نیست-عدم نقش متنوع سفال ها ولی دارای لعاب **سبز رنگ**

هنر ساسانیان: اهمیت به هنر- به لحاظ عظمت برابری با هنر روم- ریشه در هنر کهن ایران و هخامنشی و اشکانی- تاثیر از هنر یونانی و رومی- تاثیر هنر اسلامی از ساسانیان ویژگی های برجسته کاربرد ایوان و گنبد و طاق- حتی مهارت ساخت گنبد الگوی معماران دوران اسلامی و اروپایی- تزئین داخل کاخ با موزائیک و نقاشی و گچ بری- آتشکده به شکل گنبد چهار طاق- طرح نقشه شهرها مانند شهرهای اشکانی به شکل دایره

معماری ساسانی: پیشرفت چشمگیر- آغاز معماری با بنای کاخ اردشیر در فیروزآباد فارس- اوج با ساخت تیسفون- کاخ تیسفون: از باشکوه ترین و زیباترین بناهای ساسانی- کنار رود دجله- طاق یا ایوان کسری بخشی از آن

سنگ نگاره ساسانی: اوج هنر کننده کاری- اکثرا در فارس- محتوا اغلب اعطای منصب شاهی از اهورامزدا و پیروزی

طاق بستان: معروف ترین نقش برجسته ساسانی- دو طاق سنگی بزرگ و کوچک نقش دار و یک نقش برجسته بدون طاق- طاق بزرگ شکارگاه خسرو پرویز باعث معروفیت به طاق بستان

نقاشی ساسانیان: رواج و رونق- مهارت در ترسیم نقوش گل و حیوانات- الگوی هنرمندان دوره اسلامی

فلزکاری ساسانیان: شهرت آثار نقره ای- آثار فلزی بیشتر بشقاب و سینی و کاسه- دارای نقش و نگار ظریف اغلب برای دربار- عدم رونق هنر سفالگری (خب معلومه دیگ فلز مد شد دیگ)

موسیقی ساسانیان: درخشندگی موسیقی- توجه شاهان و امتیاز ویژه هنرمندان گوسان ها و خنیاگر و رامشگر

بافندگی ساسانی: پارچه های ابریشمی ظریف- رونق و شکوفایی فرش بافی

قالی بهارستان: اعراب مسلمان از کاخ تیسفون غنیمت گرفته

فرمول تبدیل تاریخ ها - درس دو تاریخ دهم

فرمول تبدیل سال قمری به شمسی: سال قمری - ۳۶۵ ÷ ۱۱ × سال قمری = سال شمسی

فرمول تبدیل سال شمسی به قمری: سال شمسی + ۳۵۴ ÷ ۱۱ × سال شمسی = سال قمری

تفاوت سال شمسی و میلادی: ۶۲۲

فرمول تبدیل سال میلادی به هجری قمری: (سال میلادی - ۶۲۲) × ۳۲/۳۳ = سال هجری قمری

فرمول تبدیل سال هجری قمری به میلادی: سال هجری قمری × ۳۲/۳۳ + ۶۲۲ = سال میلادی

😊 تمام تاریخ ها و قرن ها و زمان های موجود در تاریخ دهم

آیدا فتاح زاده / مدیر دپارتمان تاریخ موسسه سیب ترش

نام اثر یا واقعه	تاریخ شمسی و قمری	تاریخ میلادی
نخستین انسان واره ها	۴ میلیون سال پیش	
دوره تولید خوراک و کشاورزی	۱۲ هزار سال پیش	
رواج کشت غلات و رام کردن جانوران	۱۲ هزار تا ۶ هزار سال پیش	
تمدن چین	۸ هزار سال پیش	
ابداع سفالگری	۸ هزار سال پیش	
ابداع فلزکاری	۸ هزار سال پیش	
فنون ذوب و قالب گیری مس	۵ تا ۷ هزار سال پیش	
اختراع خط	۵ هزار سال پیش	
نخستین شهرهای ایران	۵ هزار سال پیش	
تمدن دره سند	۵ هزار سال پیش	
سنگ پالرمو	۴ هزار سال پیش	
نابودی تمدن ایلام		قرن ۷ پیش از میلاد
زرتشت		قرن ۶-۷ پیش از میلاد
مردم سالاری آتن		قرن ۵-۶ پیش از میلاد
هرودت و تاریخ نگاری		قرن ۵ پیش از میلاد
تمدن بین النهرین		۳۵۰۰ پیش از میلاد
تمدن ایلام		۲۶۰۰ پیش از میلاد
اگدیان		۲۴۰۰ پیش از میلاد
تمدن میسنی		۲۰۰۰ پیش از میلاد
آموریان		۱۹۰۰ پیش از میلاد
مهاجرت آریایی ها به هند و ایران		۱۵۰۰ پیش از میلاد
نخستین شهرها در چین		۱۵۰۰ پیش از میلاد
عصر تاریکی		۱۱۰۰ تا ۸۰۰ پیش از میلاد
بازی های المپیک یونان		۷۷۶ پیش از میلاد
مادها		۷۰۰ پیش از میلاد

عصرشکوفایی مردم سالاری یونان		۵۰۰ تا ۳۳۸ پیش از میلاد
فتح بابل توسط کوروش		۵۳۹ پیش از میلاد
شورش رومیان بر شاه		۵۰۹ پیش از میلاد
گسترش جمهوری رم		۵۰۹ تا ۲۶۴ پیش از میلاد
جنگ های پلوپونزی		۴۳۱ تا ۴۰۴ پیش از میلاد
اردشیر دوم		۴۰۴ تا ۳۵۸ پیش از میلاد
قتل داریوش سوم		۳۳۰ پیش از میلاد
مرگ اسکندر مقدونی		۳۲۳ پیش از میلاد
جنگهای بین رم و کارتاژ و مقدونیان		۲۶۴ تا ۱۴۶ پیش از میلاد
تاسیس اشکانیان		۲۳۸ پیش از میلاد
قیام اسپارتاکوس		۷۳ پیش از میلاد
نبرد حران		۵۳ پیش از میلاد
دستور ژولیوس سزار بر اصلاح گاهشماری		۴۶ پیش از میلاد
بلاش یکم اشکانی		۵۱ تا ۷۸ میلادی
مانویان		۲۱۶ تا ۲۷۴ میلادی
انتخاب بیزانتیوم به پایتختی		۳۰۶ تا ۳۳۷ میلادی
نابودی روم غربی		۴۷۵ میلادی
قباد یکم		۴۸۷ تا ۵۳۱ میلادی
انتخاب تولد حضرت مسیح مبدا گاهشماری		۵۲۵ میلادی
مرگ یزدگرد سوم	۳۱ هجری قمری	۶۵۱ میلادی
نابودی روم شرقی		۱۴۵۳ میلادی
نابودی اشکانیان		اوایل قرن ۳ میلادی
ابن خلدون	قرن ۸ هجری قمری	
تاریخ نگاری نوین		قرن ۱۳ تا ۱۷ دوره رنسانس
انقلاب صنعتی		قرن ۱۸
کشف منشور کوروش	۱۲۸۵ شمسی	۱۸۷۹ میلادی
گاه شماری هجری خورشیدی	رسمیت از سال ۱۳۰۴	
خارج شدن کاوش ها از دست فرانسه	۱۳۰۶ شمسی	
کشف آرامگاه شی هوانگ تی		۱۹۷۴ میلادی
کشف تمدن مینوسی		اوایل قرن ۲۰